

חינוך בפרשה- פרשת ויחי

הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מרצה באחיה

תתן אמת ליעקב!

מחובתנו לתת מענה לתהיות בנינו, וחלילה להתעלם או 'לכעוס' כשמבטאים שאלות שמטרידות אותם. אדרבה! יש להעמיק ולהגיע **בעצמנו** להבנה נכונה בכל סוגיות התורה, בפרט ב'מעשה אבות', ולבארם לתלמידים כראוי, מבלי 'לטאטא' ולדחות. שמעתי בשם הג"ר **יצחק זילברשטיין** כי בהגדה של פסח מלמדים כיצד להתמודד עם בן 'שאינו יודע לשאול'. הקושי הוא עם בן אחר, 'היודע, אך אינו שואל', זה הבן שבעבר הֵעֵז לשאול שאלות אמוניות וכדו', ובמקום להשיב לו ברצינות וְבִשְׂשׂוֹם-שֵׁכֶל, 'סטרו לו על פיו' תוך גערת 'איך אתה מדבר?!'. שאלותיו לא נעלמו וספקותיו לא נפתרו, אך הוא כבר לא ישאל אותנו. הוא מחפש תשובות בעצמו במקומות 'אחרים'... אבוי לו ולנו...

יעקב, בחיר האבות, מכונה ע"ש מידת האמת שבו. אִישׁ תָּם יֵשֵׁב אִהָלָיִם. פירש"י 'תָּם, אינו בקי בכל אלה, אלא פִּלְבּוֹ כן פיו'. ברם, רואים שיעקב בכלל אינו תם! את הבכורה הוא 'מוציא' מעשיו אחיו ומנצל רגע שהוא עיף ויגע ומשדלו בנזיד עדשים... כן הדבר במעשה הברכות. תשב"ר שומעים שיעקב 'מתחפש' ומכריז בפני אביו, אֲנֹכִי עֹשֶׂה בְּכֶרֶךָ ופירש"י 'אֲנֹכִי המביא לך, ועֹשֶׂה הוא בְּכֶרֶךָ. 'וכאן הבן שואל': האין זה רמאות? ושוב בפרשתנו, יעקב מעמיד מקלות מול הצאן שְׂיִלְדוּ נְקוּדִים וטלואים. וכן, וַיִּגְבַּב יַעֲקֹב אֶת לֵב לְבֶן הָאָרָם... **איפה הגבול בין יושרה לרמאות?**

ברור לנו שיעקב אינו רמאי, ואף כשיצחק אומר לעשיו בֹּא אֲחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתּוֹ מתרגם אונקלוס בְּחֶכְמָא. גם בענין המקלות מתפללים ב'הושענות' ומבקשים גשם - לְמַעַן תִּלָּק (בזכות יעקב 'איש חלק') מִפְּצַל מְקֻלּוֹת בְּשִׂקְתוֹת הַפִּיִּם, הרי שפעולה זו נחשבת לו לזכות! עלינו 'לעשות לנו סדר' ללמוד לעצמנו וללמד כראוי. חובה להציף נושא זו בכיתה!

חכמינו ז"ל מלמדים שאדם שכולו אחוז במידת האמת, יודע מתי צריך לשנות, ואף לעשות שימוש בכלי הרמאי. בבוא יעקב חרנה מציג עצמו בפני רחל כִּי אֲחִי אֲבִיָּהּ הוא וְכִי בֶן רַבְקָה הוא, ופירש"י 'אם לרמאות הוא (לבן) בא - גם אני אחיו ברמאות, ואם אדם כשר הוא - גם אני בן רבקה, אחותו הכשרה'. בגמ' נאמר (ב"ב קכג.) רחל תמהה על יעקב, 'ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאות? אין! עם נָבַר תִּתְבָּר וְעַם עֲקֹשׁ תִּתְפָּל!' (ש"ב כ"ב כ"ז). הרי זה בבחינת **הבא להרגך - השכם והרגו!** ואף יעקב לא קנה את הבכורה עד שלא שמע שאחיו מְבַזָּה, באומר וְלָפָה זֶה לִי בְּכֶרֶךָ. גם בברכות, בשעה שהציע יצחק לעשיו וְעֵשָׂה לִי מִטְעָפִים... בְּעִבּוֹר תִּבְרָכְךָ נִפְשִׁי, היה על עשיו לספר לאביו שהוא מכר את בכורתו ליעקב, ויעקב הוא הראוי להתברך. כשעשיו נוהג בערמה משיב לו יעקב בדרכו הוא, כדין.

כך נהג יעקב בעסקיו מול לבן הארמי. בחלומו הוא רואה מלאכים מעבירים אליו עתודים מעדר לבן. אין כאן גזל חלילה, אלא מן השמים מסייעים ליעקב להציל את שלו מיד עשקהו! הרי אות משמים להיות 'אחיו ברמאות'! אמרו חז"ל כי בשעה שנכנס יעקב אצל יצחק אביו, לבוש בבגדי חמודות ועטוף בעורות גדיי עזים, נשא תפילה חרישית, ה' **הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשִּׁפְּתַי שֶׁקָרַן מִלְּשׁוֹן רַמְיָה!** תוך שעושה **שימוש המותר** במידת השקר, מתפלל שלא יִבְּקַ בְּמִידָה זו! דרש הג"ר **אליהו אליעזר דסלר** (מכתב מאליהו ח"ג עמ' קנה) "כל מדה באה **אל שלמותה** רק כשאדם עומד בניסיון של הַפְּכָה... בזה מתיישבת קושיא גדולה המתעוררת כשמתבוננים במעשיו של יעקב אבינו, הלא הוא הוכתר בתורה הקדושה בתואר **איש תם**, וכבעל מדת האמת בשלמותה, ולמה הוצרך כמה פעמים בחייו להשתמש, לכאורה, במידת הערמה? כי יעקב אבינו בא לידי שלמות מדת האמת ע"י שמן השמים זימנו לו נסיונות של מעשים, שמפאת צורתם **החיצונית** היו נראים כהיפך האמת. הוא עמד בניסיונות אלה, התגבר על השפעת הצורה החיצונית, ועשה את המעשים ההם בכוונה טהורה, רק למען האמת ולשם עבודת השי"ת. על ידי ניצחונות נפשיים אלה **טיפח את מדת האמת שבו עד תומה** [ע"ע שפת אמת תולדות תרל"ג]. יעקב זכה לשם נוסף מאת ה' **ישורון, שיא היושרה!**

הטבלנו רק את **קצה** המטה בדבשה של תורה. על מחנך להיות קשוב לשאלות ולדעת היאך להשיב, מתוך אחריות לתת מענה כנה ומושלם. אפשר 'לסתום פה' אך המוח ממשיך לשאול... יהי"ר שלא נבוש ולא נכלם ולא ניכשל...

בהצלחה בעבודת הקודש!

יחיאל מיכל מונדרוביץ

123ymm@gmail.com